§ 7. Van de bedrijfscommissies

Artikel 20

1. Voor groepen van ondernemingen worden door de Raad, ter behandeling van aangelegenheden betreffende de ondernemingsraden in deze ondernemingen, commissies ingesteld, bedrijfscommissies genaamd.

2. De bedrijfscommissie bestaat uit een door de Raad te bepalen even aantal leden, tenminste zes bedragende, en een gelijk aantal plaatsvervangende leden.

Artikel 21

1. De leden en de plaatsvervangende leden worden voor de helft benoemd door de door de Raad daartoe aangewezen representatieve organisatie of organisaties van werkgevers en voor de helft door de door de Raad daartoe aangewezen representatieve organisatie of organisaties van werknemers.

2. De Raad bepaalt tevens het aantal leden en plaatsvervangende leden, door iedere organisatie in de bedrijfscommissie te benoemen.

Artikel 22

De Raad stelt regelen omtrent de samenstelling en de werkwijze van de bedrijfscommissie.

Artikel 23

1. De kosten van de bedrijfscommissie worden, voor zover daarin niet op andere wijze wordt voorzien, gedragen door de in artikel 21, eerste lid, bedoelde organisaties van werkgevers en werknemers, door iedere organisatie in evenredigheid van het aantal leden, dat zij benoemt.

2. Wanneer een organisatie in gebreke blijft binnen de termijn, door de bedrijfscommissie gesteld, haar bijdrage in de kosten van de bedrijfscommissie te voldoen, kan de Raad de in artikel 21, eerste lid, bedoelde aanwijzing dier organisatie intrekken, onverminderd de aansprakelijkheid der organisatie tot betaling van haar aandeel in die kosten. Deze intrekking brengt met zich de vervallenverklaring van het lidmaatschap van de bedrijfscommissie van de door die organisatie benoemde leden en plaatsvervangende leden, te rekenen van het tijdstip, waarop het besluit van de Raad bij de bedrijfscommissie inkomt.

Artikel 24

1. De besluiten der bedrijfscommissie kunnen, voor zover zij met de wet of het algemeen belang strijden, door de Minister geheel of ten dele worden geschorst of vernietigd bij een met reden omkleed besluit.

2. De schorsing kan niet langer duren dan zes maanden.

3. Indien een besluit geheel of gedeeltelijk is geschorst of vernietigd, draagt de bedrijfscommissie zorg, dat voor zoveel nodig opnieuw in hetgeen is geschorst of vernietigd wordt voorzien.

Artikel 25

1. De Raad kan ten aanzien van een bepaalde groep of bepaalde groepen van ondernemingen de bedrijfsraad, bedoeld bij de Bedrijfsradenwet, dan wel de vakraad, aangesloten bij de Stichting van de Arbeid, al dan niet voorwaardelijk belasten met de uitoefening van de taken en bevoegdheden, welke in deze wet aan de bedrijfscommissie is opgedragen.

2. De artikelen 21, 22 en 23 zijn in het in het eerste lid bedoelde geval slechts van toepassing, voor zover zulks door de Raad wordt bepaald.

§ 8. Slotbepalingen

Artikel 26

Bij algemene maatregel van bestuur kunnen nadere voorschriften worden gegeven betreffende hetgeen tot de uitvoering van deze wet nodig is.

Artikel 27

1. Deze wet treedt in werking met ingang van de dag na die harer afkondiging.

2. Zij kan worden aangehaald onder de titel: „Wet op de ondernemingsraden".

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Sociale Zaken,

De Minister van Economische Zaken,

De Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening,

De Minister van Financiën,

De Minister van Verkeer en Waterstaat,

MEMORIE VAN TOELICHTING

§ 1. Het vraagstuk van de samenwerking in de onderneming, dat in het onderhavige ontwerp van wet aan de orde wordt gesteld, is voor Nederland geenszins nieuw.

Het is welhaast driekwart eeuw geleden, dat enige werkgevers door het instellen van personeelskernen vorm gaven aan hun overtuiging, dat de onderneming niet slechts is een min of meer toevallig samentreffen, waaruit de ondernemer zijn winst en de arbeider zijn levensonderhoud put, maar dat zij een arbeidsgemeenschap behoort te zijn, die, behalve een economisch, ook een sociaal doel heeft en die slechts dan tot volle ontplooiing kan komen, indien zij wordt gedragen door een juist begrip, enerzijds voor de betekenis van ieders bijdrage, anderzijds voor de betekenis van deze bijdragen gezamenlijk voor het bereiken van het ondernemingsdoel.

In een tijd, toen de arbeidersvakbeweging nog weinig invloed had en daardoor weinig leiding kon geven aan de denkwereld van de arbeiders, was het voor de werkgevers, die deze weg van opvoeding tot de arbeidsgemeenschap wensten te betreden, veelal een weg van moeizaam zoeken en tasten. Het voorbeeld van de hierboven bedoelde werkgevers vond niettemin navolging. Wel dreigden aanvankelijk de allengs toenemende betekenis van de vakbeweging en de door haar gevoerde acties de bij vele werkgevers veld winnende gedachte in zover te denatureren, dat soms in het instellen van fabriekscommissies, kernen, e.d. een middel werd gezien om de groeiende invloed der organisaties zoveel mogelijk buiten de fabriekspoorten te houden. Doch naarmate de vakbeweging zich consolideerde en haar taak zich, mede onder invloed van het collectieve overleg, duidelijker aftekende, werd bij velen meer en meer de overtuiging levendig, dat er, niettegenstaande het arbeidsveld der vakbonden zich uitbreidde en verdiepte, ook daarnaast toch een zeker aantal onderwerpen overblijft, waarover vruchtbaar overleg slechts mogelijk is, indien dit plaats vindt tussen de werkgever en zijn personeel. En zo kwamen vooral na de eerste wereldoorlog in tal van grotere en kleinere ondernemingen organen van personeelsvertegenwoordiging in ruime verscheidenheid tot stand.

De tweede wereldoorlog verschafte aan deze ontwikkeling een nieuwe impuls. Het tijdens deze oorlogsjaren vooral in de bezette landen gerijpte inzicht, dat aan de gevolgen van de oorlog slechts door een gezamenlijke inspanning van alle krachten het hoofd zal kunnen worden geboden, impliceert voor iedere arbeidende mens,

om het even in welke functie hij werkzaam is, de verantwoordelijkheid voor het leveren van zijn aandeel in deze algemene krachtsinspanning. Deze verantwoordelijkheid kan, wat de dagelijkse arbeid betreft, slechts dan voldoende relief verkrijgen, indien zij berust op een redelijk inzicht in wat wordt geëist en indien zij tevens wordt geschraagd door het gevoel van saamhorigheid in het volbrengen van de taak. Versneld en verdiept door dit door gezamenlijk doorstaan leed opgeroepen besef van nu ook gezamenlijk gesteld te zijn voor een nationale taak, realiseert zich in de meeste in de oorlog betrokken geweest zijnde landen datgene op het gebied van samenwerking en overleg binnen de onderneming, waarvoor reeds vóór de oorlog de grondslagen waren gelegd.

In Engeland b.v., waar tijdens de oorlogsjaren de opvoering van de productie van vitale betekenis was, heeft de Overheid de ontwikkeling der organen van overleg in de onderneming zoveel mogelijk gestimuleerd, waarbij in het bijzonder aandacht werd besteed aan de oprichting van de „joint production committees", welker taak traditioneel ligt op het terrein van verbetering der productiemethoden. Van de van de Duitse bezetting bevrijde West-Europese landen was Frankrijk het eerste, dat tot een wettelijke regeling van deze materie overging, welke bij wetsordonnantie van 22 Februari 1945 tot stand kwam. In andere landen, zoals België, is een regeling van de ondernemingsraden bij de wet nog in een stadium van voorbereiding.

§ 2. Kort na zijn optreden als Minister van Sociale Zaken heeft de eerste ondergetekende het advies gevraagd van de Stichting van de Arbeid over de in deze kring gehuldigde opvattingen ten aanzien van de concretisering van de samenwerking in de onderneming. Een rapport, uitgebracht door een door deze Stichting ingestelde commissie, heeft ten slotte geleid tot een advies van de Stichting, waarin werd uitgesproken, dat een wettelijke regeling van deze samenwerking tot stand zou moeten komen binnen het kader van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie en waarin tevens een aantal algemene gezichtspunten werd vastgelegd, waaraan ondernemingsraden zouden moeten voldoen. Met inachtneming van deze algemene formuleringen is deze materie vervolgens nader uitgewerkt door een daartoe door de eerste ondergetekende ingestelde commissie, waarin vertegenwoordigers van de in de Stichting van de Arbeid samenwerkende organisaties van werkgevers en werknemers, de voorzitter van de commissie tot voorbereiding van de publiekrechtelijke organisatie van het bedrijfsleven en enige hoofdambtenaren zitting hadden, onder voorzitterschap van de secretaris-generaal van zijn Departement. Blijkens het rapport, dat door deze commissie werd uitgebracht, achtte de commissie een wettelijke regeling der ondernemingsraden gewenst, doch kon zij niet tot een eenstemmig antwoord komen op de vraag, of een zodanige regeling deel zou moeten uitmaken van een wettelijke regeling van de publiekrechtelijke organisatie van het bedrijfsleven, dan wel of de regeling van deze materie bij afzonderlijke wet de voorkeur verdiende. Daar de meerderheid der commissie zich op het eerstgenoemde standpunt stelde, was het rapport gegoten in de vorm van een partieel ontwerp van wet, vergezeld van een memorie van toelichting, dat als onderdeel was bedoeld van het ontwerp van wet op de publiekrechtelijke organisatie van het bedrijfsleven, dat terzelfder tijd in ander commissoriaal verband in voorbereiding was. Ingevolge de wens van de meerderheid der commissie heeft de tweede ondergetekende het rapport op verzoek van de eerste ondergetekende aangeboden aan de commissie tot voorbereiding der publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, opdat deze bij haar ontwerp aan het onderdeel ondernemingsraden aandacht zou besteden. Laatstbedoelde commissie heeft het voorontwerp ondernemingsraden vervolgens, zonder het op zijn merites te beoordelen, geïncorporeerd in haar wetsvoorstel in zake de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie.

Inmiddels had de eerste ondergetekende het rapport der commissie betreffende de ondernemingsraden doen publiceren, onder meer ten einde de publieke opinie te peilen over de vraag, of een wettelijke regeling der ondernemingsraden al dan niet bij afzonderlijke wet zou dienen te geschieden. Mede op grond van de reacties op deze vraag en voorts overwegende, dat het verband met de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie toch reeds losser was gemaakt dan in het rapport der commissie was voorzien door het feit, dat zij meenden ten aanzien van enige niet onbelangrijke punten van het voorontwerp der commissie te moeten afwijken — waarop in ander verband nader wordt teruggekomen —, hebben de ondergetekenden na rijp beraad besloten tot de indiening van een afzonderlijk ontwerp van wet. De ondergetekenden zijn zich er van bewust, dat er een zeker verband tussen de publiekrechtelijke organisatie van het bedrijfsleven en de ondernemingsraden bestaat. Dit moge o.m. blijken uit het feit, dat in het ontwerp een belangrijke taak met betrekking tot de ondernemingsraden is toegekend aan de Sociaal-Economische Raad, bedoeld bij het ontwerp van wet op de bedrijfsorganisatie, dat onlangs bij de Tweede Kamer is ingediend. Het ligt voorts in het voornemen te zijner tijd voorstellen te doen om ook de bevoegdheden, welke in het onderhavige ontwerp zijn toegekend aan bedrijfscommissies, voor zoveel mogelijk over te dragen aan de daarvoor in aanmerking komende publiekrechtelijke bedrijfsorganen, zo die er zijn. De ondergetekenden menen echter, dat dit verband met de publiekrechtelijke organisatie van het bedrijfsleven er niet toe dwingt, dat de materie van de ondernemingsraden en van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie nu ook in een en hetzelfde wetsontwerp wordt geregeld. Ook al zijn er zekere aanrakingspunten, de geheel eigen sfeer van de ondernemingsraden, hun specifieke taak en hun eigen terrein van werkzaamheden pleiten voor een afzonderlijke wettelijke regeling. Een dergelijke afzonderlijke regeling zal het ook eerder mogelijk maken tot instelling van ondernemingsraden overeenkomstig de wet over te gaan.

Bij de voorbereiding van het onderhavige ontwerp van wet hebben de ondergetekenden overigens een dankbaar gebruik gemaakt van het rapport van de commissie en zoveel mogelijk overgenomen van wat daarin door vertegenwoordigers van de representatieve organisaties van werkgevers en werknemers, te zamen met een aantal deskundigen, met de grootst mogelijke meerderheid tot uitdrukking is gebracht. Ook deze Memorie van Toelichting is voor een deel aan het rapport ontleend.

§ 3. Grondslag van het onderhavige ontwerp van wet is de overtuiging, dat een orgaan van samenwerking in de onderneming slechts aan zijn doel kan beantwoorden, indien deze samenwerking zich afspeelt tussen de ondernemer en zijn personeel. Vandaar dat het ontwerp spreekt van ondernemingsraden en niet van kernen, fabrieks-commissies of dergelijke, om daarmede aan te geven, dat hier geen sprake is van een vertegenwoordiging van het personeel tegenover de ondernemer, doch integendeel van een orgaan van gezamenlijk overleg — met het accent op gezamenlijk —, waarvan het hoofd van de onderneming samen met zijn personeel deel uitmaakt. Hieruit volgt onmiddellijk, dat in de ondernemingsraad geen buitenstaanders zitting kunnen hebben, m.a.w., dat slechts diegenen lid kunnen zijn, die in de onderneming werkzaam zijn. Het komt de ondergetekenden gewenst voor, wat de samenstelling der ondernemingsraden betreft, aan het georganiseerde bedijfsleven een zekere bevoegdheid toe te kennen in die zin, dat het recht tot candidaatstelling in eerste instantie toekomt aan de door de bedrijfscommissie aangewezen organisaties van werknemers, met behoud van de mogelijkheid tot andersoortige voorzieningen, indien de omstandigheden daartoe aanleiding geven. De ondergetekenden zijn er zich van bewust, dat de organisatorische ervaring en het vertrouwen, dat de vakverenigingen bezitten, van grote waarde moeten worden geacht voor het welslagen der ondernemingsraden. Het binden van de candidaatstelling aan de voordracht der door de bedrijfscommissie aangewezen organisaties heeft tevens de strekking — en de ondergetekenden zijn geneigd hieraan een zeer grote betekenis te hechten — een eventuele neiging bij de ondernemingsraad tot een onjuiste opvatting van zijn taak tot een minimum te beperken. De functie van de ondernemingsraad brengt mede, dat zijn terrein beperkt blijft tot de sfeer der zuivere ondernemingsaangelegenheden. Het ligt voor de hand, dat de kans op overschrijding van bevoegdheid aanmerkelijk geringer is, indien de leden van een ondernemingsraad via de candidaatstelling een zeker contact onderhouden met de organisaties van werknemers dan wanneer zulks niet het geval is. Voorkomen moet worden, dat tegenstellingen of naijver zouden ontstaan tussen de ondernemingsraden en de vakverenigingen. Zonder de organisatie en de scholing der werknemers, die zich in de vakverenigingen voltrekken, zou een doeltreffende medewerking hunnerzijds in het bedrijfsleven nauwelijks tot ontwikkeling komen.

Het raam, waarbinnen aan de ondernemingsraad bevoegdheden kunnen worden toegekend, was in het voorontwerp van de commissie enkel in een algemene formulering aangegeven. De ondergetekenden hebben deze formulering gehandhaafd, maar hebben gemeend, dat hiermede niet kan worden volstaan, doch dat ter concretisering van deze formule een aantal taken en bevoegdheden van de ondernemingsraad met name dient te worden vermeld. De Sociaal-Economische Raad kan dan desgewenst, op voorstel of op advies van de bedrijfscommissie, aan één of meer ondernemingsraden nog andere bevoegdheden toekennen, al naargelang de omstandigheden zulks mogelijk maken. Op deze wijze kan, met inachtneming van bepaalde grenzen, bij het toekennen van bevoegdheden aan de verschillende ondernemingsraden de nodige differentiatie worden toegepast. Ook wat de wijze van samenstelling betreft, is de nodige soepelheid betracht. Op verschillende punten kunnen afwijkende voorzieningen worden getroffen, waardoor aan het vrije initiatief voldoende ruimte wordt gelaten.

§ 4. Ter toelichting, voor zover nodig, van de afzonderlijke artikelen moge het volgende strekken.

Artikel 1. Met de nadere precisering van het begrip „onderneming" wordt tot uitdrukking gebracht, dat onder ondernemingen in het onderhavige ontwerp van wet niet worden verstaan de natuurlijke of rechtspersonen, die een functie in het bedrijfsleven vervullen, maar de technisch-organisatorische eenheden, b.v. de fabriek of de handelszaak, die, of het ambachtsbedrijf, dat door hen bij het vervullen van die functie wordt geëxploiteerd.

Artikel 2. De samenwerking in de onderneming heeft in verschillende sectoren van het bedrijfsleven reeds door organisatorisch overleg in belangrijke mate vorm gekregen door de instelling van personeelskernen, contactcommissies en dergelijke organen van personeelsvertegenwoordiging. De ondergetekenden menen, dat dit overleg in alle ondernemingen geboden is en dat in beginsel de verplichting moet worden vastgelegd tot het instellen van ondernemingsraden in alle ondernemingen, waarin vijf en twintig of meer werknemers werkzaam zijn. Deze wettelijke verplichting neemt een aanvang op een tijdstip, dat door de Kroon wordt bepaald en dat voor de onderscheidene takken van bedrijf verschillend kan zijn. Op deze wijze menen de ondergetekenden voldoende ruimte te kunnen laten aan de organisatorische groei van het instituut der ondernemingsraden. Bovendien is de mogelijkheid opengesteld, dat voor die ondernemingen of takken van bedrijf, waar zulks om welke reden ook gewenst moet worden geacht, door de eerste ondergetekende, in overleg met één of meer der andere ondergetekenden, van de wettelijke verplichting tot instelling van een ondernemingsraad, al dan niet voor een bepaalde tijd, ontheffing wordt verleend. In dit verband ware te denken aan de Overheidsinstellingen, ten aanzien waarvan het vraagstuk der personeelsvertegenwoordiging veelal een bijzonder karakter draagt, zodat het aanbeveling verdient deze buiten de hierbedoelde regeling te houden. Voorts komen voorshands wellicht voor dispensatie in aanmerking ondernemingen of takken van bedrijf, waar de personeelsbezetting sterk wisselt of wel waar het bedrijf nu eens hier, dan weer elders, b.v. buitenslands, wordt uitgeoefend, of ook die ondernemingen of bedrijfstakken, waar de organisatorische verhoudingen nog niet voldoende ontwikkeld kunnen worden geacht. Aan de dispensatie kunnen, zo nodig, voorwaarden worden verbonden.

Ten einde te waarborgen, dat niet dan in nauw overleg met het bedrijfsleven ter zake besluiten worden genomen, is bepaald, dat steeds het advies van de Sociaal-Economische Raad wordt ingewonnen, alvorens een Koninklijk besluit, als bedoeld in het eerste lid, wordt uitgelokt en alvorens een beslissing wordt genomen op een verzoek om dispensatie van de hierbedoelde verplichting.

De wettelijke verplichting tot het instellen van een ondernemingsraad is, zoals reeds werd opgemerkt, vastgelegd voor ondernemingen met vijf en twintig of meer werknemers. De ondergetekenden zijn zich er van bewust, dat deze grens vrij willekeurig is. De bedoeling is tot uitdrukking te brengen, dat de instelling van een ondernemingsraad, als in dit ontwerp van wet bedoeld, voor ondernemingen met een zekere omvang noodzakelijk moet worden geacht. Naar de mening van de ondergetekenden is ook voor kleinere ondernemingen overleg gewenst met het personeel in zake de verschillende daarvoor in aanmerking komende ondernemingsaangelegenheden. De ondernemingsraad, zoals die in dit ontwerp is geprojecteerd, achten de ondergetekenden in die gevallen echter niet de meest geschikte vorm van samenwerking. In vele gevallen hebben de betrokken bedrijfsgenoten reeds zelf, rekening houdende met de bijzondere, voor hen geldende omstandigheden, een vorm van overleg gevonden, welke in de practijk voldoet. De ondergetekenden vertrouwen, dat deze ontwikkeling straks, met de ondernemingsraden als voorbeeld, in versneld tempo voortgang zal vinden.

Artikel 4. In het eerste lid is in zeer algemene termen de begrenzing aangegeven, waarbinnen aan de ondernemingsraden bevoegdheden kunnen worden toegekend of taken worden opgedragen.

In het tweede lid wordt ter concretisering van deze algemene formule een aantal bevoegdheden aan de ondernemingsraad toegekend. Het betreft hier voornamelijk medewerking van de ondernemingsraad van adviserende of uitvoerende aard, in hoofdzaak met betrekking tot de zogenaamde secundaire arbeidsvoorwaarden in de onderneming. In het algemeen kan worden gezegd, dat aangelegenheden, welke naar haar aard voor behandeling in organisatorisch verband per bedrijfstak dan wel straks eventueel in het publiekrechtelijk kader in aanmerking komen, zoals b.v. op sociaal gebied de algemene regeling der arbeidsvoorwaarden, op economisch gebied regelingen betreffende de productie, op technisch gebied het bekostigen en profiteren van gemeenschappelijke research, e.d., aan de bemoeiingen van de ondernemingsraad zijn onttrokken. Speciaal met het oog daarop is onder *b* toegevoegd, dat het daarbedoelde overleg slechts plaats vindt, voor zover dat overleg of de vaststelling van de daargenoemde arbeidsvoorwaarden niet bedrijfstaksgwijs geschiedt. Eveneens komt door de woorden „in de onderneming" onder *f* duidelijk naar voren, dat het niet in de bedoeling ligt, dat de ondernemingsraad zich zou bemoeien met de positie van de onderneming op de markt, met de verkooppolitiek der onderneming, e.d. De erkenning van de zelfstandige functie van de ondernemer enerzijds en de opzet van de ondernemingsraad als orgaan van gemeenschappelijk overleg tussen de werkgever en zijn personeel anderzijds waarborgen, dat de ondernemingsraad zich niet mengt in zaken, die enkel des ondernemers zijn. Overigens geldt de verplichting van het eerste lid tot bevordering van een goede verstandhouding en samenwerking in de onderneming evenzeer voor het hoofd van de onderneming, die immers deel uitmaakt van de ondernemingsraad, als voor de werknemers-leden van die raad. Het is in hoofdzaak de gezindheid, welke de ondernemingsraad aan zijn doel kan doen beantwoorden.

Krachtens het derde lid kan de Sociaal-Economische Raad, indien dit in de practijk wenselijk blijkt, een nadere precisering geven van de in het tweede lid bedoelde bevoegdheden.

Door de mogelijkheid, welke in het vierde lid is opengelaten, dat door de Sociaal-Economische Raad aan bepaalde ondernemingsraden nog andere dan in de wet opgesomde bevoegdheden worden toegekend, zulks uiteraard binnen de begrenzing der in het eerste lid gegeven taakomschrijving, kan, zoals reeds eerder werd vermeld, bij het toebedelen van taken en bevoegdheden aan de verschillende ondernemingsraden de nodige differentiatie worden toegepast, waardoor met de gevarieerde omstandigheden in de betrokken onderneming of bedrijfstak voldoende rekening kan worden gehouden. De toevoeging, dat de Sociaal-Economische Raad ter zake geen besluiten neemt dan op voorstel of na advies van de betrokken bedrijfscommissie, doet duidelijk naar voren komen, dat er naar is gestreefd, vóór alles te voorkomen, dat zekere bevoegdheden aan de ondernemingsraden in een bepaalde bedrijfstak of onderneming zouden worden opgedrongen.

Het vijfde lid somt ten slotte een aantal verplichtingen op voor de ondernemer. In het bijzonder die, welke worden genoemd onder *a* en *b*, hebben de bedoeling de ondernemingsraad in de gelegenheid te stellen zijn bevoegdheden naar behoren uit te oefenen. Het is duidelijk, dat de ondernemingsraad, wil hij kunnen adviseren of overleg plegen over de verschillende in de wet opgesomde aangelegenheden, daartoe over de nodige gegevens moet kunnen beschikken. De onder *b* vermelde verplichting heeft bovendien ten doel de werknemers te laten zien, hoe de economische gang van zaken is in de onderneming, waarvan immers hun lot in zo grote mate afhankelijk kan zijn. Dit inzicht zal er zeker toe kunnen bijdragen, dat de werknemer zich meer dan anders verbonden weet met de onderneming en zich voor de goede gang van zaken mede verantwoordelijk gevoelt.

Artikel 5. Bij zijn reglement kan de ondernemingsraad zelf regelen, op welke wijze hij meent, dat de hem toegekende bevoegdheden het beste kunnen worden uitgeoefend. Elke ondernemingsraad kan hierdoor rekening houden met de in de onderneming bestaande omstandigheden.

Artikel 6. De ondergetekenden hebben gemeend in het ontwerp een richtsnoer te moeten geven ten aanzien van een aantal leden, dat de ondernemingsraad behoort te tellen in verhouding tot het aantal werknemers, dat in de onderneming werkzaam is. Indien de omstandigheden zulks verlangen, kan van de in het ontwerp genoemde aantallen worden afgeweken.

Met het bepaalde in het tweede lid wordt bedoeld, dat voor de vraag, hoeveel werknemers in een onderneming werkzaam zijn, ten einde te kunnen bepalen, uit hoeveel leden de ondernemingsraad dient te bestaan, telkens beslissend is het moment, waarop de leden van de ondernemingsraad ingevolge artikel 11 tegelijk aftreden. Tussentijdse fluctuaties in het aantal werknemers in de onderneming hebben op de samenstelling van de ondernemingsraad derhalve geen invloed.

Artikel 7. Aangezien slechts één persoon als voorzitter kan optreden, zal de leiding, zo zij uit meer dan één persoon bestaat, in onderling overleg moeten uitmaken, wie de taak van voorzitter van de ondernemingsraad op zich zal nemen. De overige leden van de directie kunnen zo nodig als plaatsvervanger van de voorzitter optreden. De bevoegdheid van de voorzitter om zich telkens door een door hem aan te wijzen persoon als zodanig te doen vervangen, biedt hem voorts de gelegenheid door deze plaatsvervanger het voorzitterschap te doen bekleden van eventueel krachtens artikel 15 bij reglement ingestelde afdelingsraden of commissies uit de ondernemingsraad.

Artikel 8. Hoewel in principe alle werknemers kiesgerechtigd en verkiesbaar zijn, zullen zekere minimum eisen niet kunnen worden gemist, ten einde te voorkomen, dat de ondernemingsraad zich op grond van de qualiteit van zijn leden onvoldoende gezag kan verwerven. De vereisten wat betreft leeftijd en diensttijd kunnen bij reglement hoger of lager worden gesteld dan de in het artikel aangegeven norm, zodat de practijk in dit opzicht de meest gewenste oplossing kan vaststellen. Eveneens kunnen bij reglement de tot de directiestaf behorende personen van het actieve of ook van het passieve kiesrecht worden uitgesloten.

Artikel 9. De preferentie, die door de bedrijfscommissie aangewezen organisaties van werknemers genieten ten aanzien van het stellen van candidaten, werd hierboven reeds nader toegelicht. De bedrijfscommissie behoeft haar aanwijzing niet te beperken tot die organisaties, die tevens in haar midden vertegenwoordigd zijn, doch zij is vrij om ook b.v. kleinere groepsafdelingen van zulke organisaties of andere organisaties aan te wijzen. Veel kan hier afhangen van de stand van zaken in een bepaald geval. Daarom is de mogelijkheid opengelaten, dat ook ongeorganiseerden, indien in een onderneming of in een bedrijfstak hun aantal verhoudingsgewijs daartoe aanleiding geeft, het recht verkrijgen candidaten te stellen, terwijl het ten slotte aan het bedrijfsleven vrijstaat een geheel afwijkende methode mogelijk te maken, ten einde te voorkomen, dat inbreuk zou moeten worden gemaakt op een in sommige ondernemingen wellicht reeds gegroeide afwijkende traditie, die bevredigend werkt.

In beginsel is de verkiezing gedacht als een enkelvoudige, volgens evenredig stelsel naargelang van de bezetting van de in de onderneming uitgeoefende beroepen. De zuivere evenredigheid zal echter kunnen wijken voor het streven, zoveel mogelijk alle categorieën van werknemers in de ondernemingsraad vertegenwoordigd te doen zijn. Aan de belanghebbenden dient te worden overgelaten, hoe in een gegeven geval de meest wenselijke samenstelling van de ondernemingsraad behoort te zijn. De bedrijfscommissie kan daarop door middel van het in het eerste lid voorziene aanwijzingsrecht een zekere preventieve invloed uitoefenen, terwijl krachtens het zesde lid het hoofd van de onderneming de aandacht van de bedrijfscommissie kan vestigen op een wijze van candidaatstelling, welke volgens hem niet aan redelijke eisen voldoet. Ten einde te voorkomen, dat de bedrijfscommissies genoodzaakt zouden zijn ten behoeve van de in zeer vele ondernemingen voorkomende, min of meer afzonderlijk staande groepen van het personeel, zoals b.v. het administratieve personeel, de technische staf, of het personeel van bepaalde afdelingen, tal van afwijkende voorzieningen te treffen, is de mogelijkheid opengelaten bij reglement aan dergelijke groepen een eigen vertegenwoordiging te verschaffen, hetzij door verkiezing van eigen vertegenwoordigers in de ondernemingsraad, hetzij door het houden van afzonderlijke verkiezingen per afdeling. Ten slotte is aan de ondernemer het recht toegekend bij de bedrijfscommissie bezwaar te maken tegen candidaten, wier verkiezing tot lid van de ondernemingsraad naar zijn mening een goede samenwerking in die raad in gevaar zou kunnen brengen.

Artikel 15. Het artikel voorziet in het geval, dat in samengestelde of grote ondernemingen behoefte bestaat aan afdelingsraden of aan met speciale taken, zoals het beheer van personeelsfondsen, te belasten commissies uit de ondernemingsraad.

Artikel 17. Het welslagen van het instituut der ondernemingsraden is in hoofdzaak, zo niet uitsluitend, afhankelijk van de goede wil der belanghebbenden. Vandaar de in artikel 2 aangegeven omzichtige procedure voor het opleggen van de verplichting tot het instellen van ondernemingsraden. Vandaar ook het ontbreken van strafsancties. Vandaar ten slotte het niet verlenen van rechtskracht aan de in het tweede lid van dit artikel bedoelde voorzieningen. Moeilijkheden, die zich voordoen, zullen alleen in de kring der ondernemingsgenoten en door hen zelf op bevredigende wijze kunnen worden opgelost.

Artikel 18. Het voorschrift, dat de reglementen van de ondernemingsraden de goedkeuring behoeven van de bedrijfscommissie, betekent deels het bieden van een mogelijkheid tot contrôle op de naleving van de wet en van de besluiten dezer commissie, doch voor een niet minder belangrijk deel ook het aan de bedrijfscommissie verschaffen van een overzicht van hetgeen er op het gebied der ondernemingsraden omgaat. Waar deze materie in het algemeen zich nog in een beginstadium van ontwikkeling bevindt, is het van zeer veel belang, dat de bedrijfscommissies de verdere groei nauwkeurig in het oog houden, ten einde daarmede rekening te houden bij het bepalen van hun verder beleid.

Artikelen 20—25. Zoals reeds eerder werd opgemerkt, ligt het in de bedoeling van de ondergetekenden, dat in de toekomst aan de daarvoor in aanmerking komende publiekrechtelijke bedrijfsorganen een belangrijke taak wordt toegewezen met betrekking tot een goede functionnering van de ondernemingsraden in de ondernemingen, waarvoor deze lichamen zijn ingesteld. Vermoedelijk zal het echter vrij geruime tijd duren, voordat over de gehele lijn van het bedrijfsleven publiekrechtelijke bedrijfsorganen tot stand zijn gekomen, welke deze taak ter hand kunnen nemen. Bovendien moet het niet uitgesloten worden geacht, dat in sommige sectoren van het bedrijfsleven geen publiekrechtelijk lichaam zal worden ingesteld, althans geen lichaam, dat voor de hierbedoelde taak in aanmerking komt.

Daarom voorziet dit artikel in de instelling van bedrijfscommissies, welke de taak van de publiekrechtelijke bedrijfsorganen op zich nemen, zolang deze laatste er in het betrokken deel van het bedrijfsleven (nog) niet zijn. De bedrijfscommissies worden bedrijfstaksgewijze ingesteld door de Sociaal-Economische Raad. De leden worden paritetisch door de betrokken organisaties van ondernemers en werknemers, welke daartoe door de Raad worden aangewezen, benoemd. De Sociaal-Economische Raad regelt verder de samenstelling en de werkwijze der bedrijfscommissies. De kosten zijn gebracht ten laste van de betrokken organisaties van ondernemers en werknemers, voor zover daarin niet op andere wijze wordt voorzien. Met dit laatste is b.v. gedacht aan de mogelijkheid, dat zo nodig van Rijkswege in de kosten der bedrijfscommissie een tegemoetkoming wordt verleend, zoals artikel 29 van de Bedrijfsradenwet voorziet ten aanzien van de kosten der ingevolge die wet ingestelde bedrijfsraden.

In artikel 24 is het toezicht op de bedrijfscommissies in handen gelegd van de eerste ondergetekende. Het is duidelijk, dat de besluiten der bedrijfscommissies dienen te worden getoetst aan de wet en het algemeen belang. Het is voorts noodzakelijk te waarborgen, dat het beleid der afzonderlijke bedrijfscommissies niet te zeer afwijkt van het in het algemeen ten aanzien van de ondernemingsraden te voeren beleid. In het reglement van de bedrijfscommissies zal een voorziening moeten worden getroffen, waardoor de eerste ondergetekende in staat wordt gesteld tijdig van de genomen besluiten kennis te nemen, ten einde zijn toetsingsrecht te kunnen uitoefenen. Deze mogelijkheid bestaat ingevolge het bepaalde in artikel 22.

In verschillende takken van bedrijf bestaan bedrijfsraden ingevolge de Bedrijfsradenwet of vakraden, aangesloten bij de Stichting van de Arbeid, welke naar bevrediging werkzaam zijn.

De ondergetekenden menen, dat het overbodig kan zijn daarnaast nog weer nieuwe organen in het leven te roepen, om ter zake van de ondernemingsraden in de betrokken ondernemingen hun taak uit te oefenen. Daarom is in artikel 25 de mogelijkheid geopend, dat een bedrijfsraad of een vakraad, als bovenbedoeld, door de Sociaal-Economische Raad met de uitoefening van de taken en bevoegdheden van een bedrijfscommissie wordt belast. De Raad kan daarbij tevens bepalen, in hoeverre de wettelijke voorschriften in zake de samenstelling, de werkwijze en de kosten, welke in de artikelen 21, 22 en 23 zijn neergelegd, in dit geval van toepassing zijn.

De Minister van Sociale Zaken,

W. DREES.

De Minister van Economische Zaken,

VAN DEN BRINK.

De Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening,

MANSHOLT.

De Minister van Financiën,

P. LIEFTINCK.

De Minister van Verkeer en Waterstaat,

H. VOS.